

Първа глава

СЪЩНОСТ И РАЗВИТИЕ НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

След усвояване на материала от тази глава вие трябва да можете:

- да определите същността на управлението на човешките ресурси в организациите;
- да определите същността на стратегическото и на оперативното управление на човешките ресурси в организациите;
- да определите същността на системата за управление на човешките ресурси в организациите;
- да идентифицирате основните компоненти на системата за управление на човешките ресурси в организациите;
- да дефинирате ролите в управлението на човешките ресурси в организациите;
- да идентифицирате особеностите на управлението на човешките ресурси в различните организации;
- да анализирате развитието на дейността по управление на човешките ресурси;
- да дефинирате ролите и отговорностите на звеното по човешки ресурси;
- да дефинирате понятията "компетентност" и "компетенции";
- да използвате различни подходи за дефиниране на компетентностите.

В главата се разглежда същността на управлението на хората, работещи в организациите, въз основа на разбирането, че те са ключовия фактор за успеха и бъдещото развитие на всяка организация. Представени са особеностите на стратегическото и оперативното управление на човешките ресурси, както и системата за управление на човешките ресурси, разбираана като съвкупност от елементи и връзките между тях.

Представени са основните етапи в развитието на теорията и практиката за управление на хората, работещи в организациите.

Специално внимание е отделено на отговорностите и ролите на звената по човешки ресурси, както и на необходимите компетентности на работещите в тези звена.

1. Същност и особености на управлението на човешките ресурси

Управлението на хора от други хора е дейност, възникнала още в зората на човешката цивилизация, дори преди създаването на държавата като форма за организиране на човешкото общество. Значението на управлението за развитието на обществото предизвиква появата (в края на XIX и началото на XX век) на науката за управление, която се развива изключително бързо през следващите години и особено в съвременните условия (второто десетилетие на XXI век).

Самото понятие "управление" в организациите се дефинира по различни начини¹, но макар и с известна доза условност, определянията могат да се групират по следния начин:

- управлението е процес на планиране, организиране, координиране и контрол на дейността на дадена организация;
- управлението е дейност за осигуряване и оптимално използване на ресурси за дадена организация (човешки, финансови, технологични, информационни и т.н.) за постигане на определени цели;
- управлението е преди всичко ръководство на хора, които работят за постигането на общи цели и имат общи ценности.

Управлението на човешките ресурси като специфична управленска дейност също се дефинира по различни начини² и от различни гледни точки. Без да се навлиза в детайлно разглеждане на различните дефиниции, може да се твърди, че управлението на човешките ресурси е насочено към най-важния ресурс за съществуването и развитието на всяка организация – хората с техните способности, нагласи, ценности, морал, мотивация и поведение.

Най-общо **управлението на човешките ресурси** може да се определи като специфична управленска дейност за привличане, задържане, мотивиране, развитие и използване на хората, необходими за дейността на организацията.

¹ По/подробно: Донъли, Дж., Дж. Гибсън, Дж. Иванкевич. Основи на мениджмънта. С., Отворено общество, 1997 г., стр. 5 – 17; Дракър, П. Мениджмънт предизвикателствата през XXI век. С., Класика и стил, 2000 г., стр. 12 – 48; Златев, В. Мениджмънт без граници. С., УИ "Стопанство", 1999 г., стр. 10 – 22.

² По-подробно: Шопов, Д., М. Атанасова. Управление на човешките ресурси. Част I. С., Тракия-М, 2009 г., стр. 13 – 17; Атанасова, М. Основи на управлението на човешките ресурси. С., ИК – УНСС, 2016 г., с. 7 – 10; Armstrong's Handbook of Human Resources Management Practice. 13 Edition, Kogan Page, London, 2014, стр. 4 – 12; The Oxford Handbook of Human Resource Management, edited by Boxall, P., J. Purcell, P. Wright. Oxford University Press, Oxford, UK, 2007, стр. 1 – 8]; Noe, R., J. Hollenbeck, B. Gerhart, P. Wright. Fundamentals of Human Resource Management. Fourth Edition, McGraw-Hill/Irwin, New York, USA, 2011, стр. 1 – 4.